

ГЕНЕТИКО-ЕВОЛЮЦІЙНІ Й ТЕОРЕТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ ПОЕТИКИ

Той факт, що первісну форму літературознавства взагалі (від безіменної праці Аристотеля про «лірику», «сказання» й «трагедію» і до переважно латиномовних праць європейських учених XVI-XVIII ст. про словесність загалом й про художню літературу зокрема) називали здебільшого «поетикою», не є ні новим, ні оригінальним. Про це веде мову і Ю. Ковалів: «...за античної доби та класицизму поетикою називали вчення про словесне мистецтво» [8, с. 233]. Цей же автор стверджує, що «...сучасна інтерпретація поетики полягає у відокремленні її від теорії літератури, сприйнятті як частини літературознавства, що вивчає конкретні елементи твору» [8, с. 233].

Таким чином, постає й ряд інших питань та проблем: по-перше, звідки, коли саме й чому виникла сама назва «поетика»; по-друге, як мінявся на кожному новому етапі її розвитку основний об'єкт її вивчення; по-третє, чому і які саме проблеми поставали перед поетикою різних епох перш за все; по-четверте, якими основними способами здійснювали наукові пошуки автори поетик різних епох і як інтерпретували вони «Поетику» Аристотеля, і як усе це пов'язувалося з найважливішими аспектами змісту й форми окремих творів і творчих спадків письменників; по-п'яте, наскільки багатограними й структурованими бачили літературознавці різних епох конкретні твори літератури; по-шосте, коли й чому розпочато диференціацію не лише змісту, форм, ознак та функцій окремого твору, а їхніх складових; по-сьоме, в чому вбачали літературознавці різних епох цінність окремих творів художньої літератури взагалі і які місця їй відводилися в різних суспільних умовах тощо. Зрозуміло, що таких і подібних питань і проблем науки про художню літературу як вид мистецтва можна порушити дуже багато, але зупинимося на пошуках відповідей хоча б на сформульовані.

Думається, що тут не можна обійтися ні довільним вихоплюванням фактів – потрібні системні спостереження; ні особистісно-суб'єктивним акцентуванням уваги дослідника на якихось окремих висловлюваннях і явищах чи процесах – потрібна достатньо чітка хронологічна послідовність літературознавчого пошуку.

Отже, найважливішими завданнями цієї статті будуть такі: по-перше, з'ясувати генетико-еволюційний процес формування уявлень і понять про поетику художньої літератури до епохи Середньовіччя; по-друге, визначити місце поетики літератури в науці про художню літературу як вид мистецтва (до XIX ст.).

Відомо, що цикло-ритмічність природи, життя (а, отже, й мислення) людини постійно й помітно детермінують ритмічність усіх процесів її

існування, особливо – на перших етапах, особливо – перші її рухи і твори: танці, спів та й ранню словесну творчість [3, 49-50].

Усе це зумовило й те, що першою з'явилася не проза (а тим більше – драматургія), а поезія, і першими творцями «мистецтва поетичного» стали поети, оскільки «віршована форма завжди була засобом перетворення слова у мистецтво, виведення його з меж буденності й монотонної прози...» [8, с. 231]. А «більшість авторів поетик визначали поезію як мистецтво наслідувати або відтворювати людські діяння у віршах, пояснюючи ті діяння для повчання у житті» [6, с. 26]. На думку П. Зюмтора, «поезія Середньовіччя лише у деяких аспектах попадає під наше поняття літератури» [6, с.35].

То ж сповна логічно було назвати перші роздуми трактатами про поезію й поетів або про згадане «мистецтво поетичне» – «поетикою».

У Середньовіччі уявлення у людей про те, що поетичні тексти діляться за жанрами, стверджує Поль Зюмтор, не виникало [6, с. 161], оскільки набір їх «літературної лексики» був «занадто барвистий і банальний – скоріш всього його формуванню завадила відсутність будь-яких теоретичних роздумів про поезію» [6, с. 162].

Пізніше поезію називатимуть і «лірикою» (Аристотель), і «родом», і навіть «жанром» літератури, а ще пізніше прозу назвуть «епічною поезією», а драматургію «драматичною поезією». І все це відбувалося, перш за все, тому, що вживане стародавніми греками слово «poiesis» (від «poieo» – творю) означало майже те ж саме, що нинішнє словосполучення «художня література». Особливе місце у розвитку поетики давньогрецької літератури займають буколіки, які «виникли у IV-III ст. до. н.е, коли давня атична трагедія і комедія вже не давали нових блискучих зразків, але тоді, коли наближався розквіт нової античної комедії» [11, с. 90]. Поетика буколіки нагадує «реставрацію давнього синкретизму, оскільки в ній дуже органічно з'єднано багато формоутворюючих елементів епосу, драми і лірики. Від епосу в буколіках віршований розмір – гекзаметр... із драми – принципи побудови діалогів, монологів. А пісенним партіям притаманні ознаки, які характерні були для давньої сольної лірики» [11, с. 116].

На розвиток професійного європейського літературознавства мала вплив «Поетика» Аристотеля, яка відродилась після понад тисячолітнього забуття в Європі [5, с. 43]. Проте перший переклад латинською мовою цього трактату був здійснений з арабської мови ще у XIII столітті і надрукований у 1481 році [2, с.780].

Аристотель у трактаті «Поетика» не випадково вів розмову про те, «як повинні складатися сказання, щоб поетичний твір був хорошим»; проте, «зі скількох, із яких частин він складається»; і про «інші предмети, які підлягають дослідженню» [2, с.646]. Тобто цю працю Аристотеля можна впевнено називати працею про художню літературу взагалі і про окремих її твір. Недарма ж виникла й інша назва цієї праці «Про мистецтво поезії», адже в ній чи не вперше велася мова і про те, «як повинна складатися фабула твору, і про те, зі

скільки і з яких частин вона складається» і про десятки інших компонентів твору літератури, окремих (на той час найважливіших) її жанрів, і про творення художньої літератури взагалі. При цьому, «головним» Аристотель вважав «те, в чому (в якій саме формі: у віршованій, у прозово-епічній чи трагедійно-діалогізованій – С.К.) здійснюється наслідування»; «те, чому наслідують»; те, «як наслідують». І наголошував: друге і третє зі щойно названих складових одне ціле, але далеко «не завжди одне й те саме».

Отже, перші фрагменти із філософських трактатів, а тим більше перші роздуми та праці про «поезію» ліричну, епічну й драматичну (тобто про перші здобутки художньої літератури взагалі) є не чим іншим як первісною формою поетики, оскільки в них велася мова передовсім про об'єкти і способи «наслідування» життя, тобто про зміст твору, про його найважливіші засоби й прийоми творчості та про найважливіші закони й закономірності словесно-ритмічного, методично-інтонаційного та пафосного komponування всього названого.

Стверджувати сьогодні думку про те, що згадані спостереження, роздуми й дослідження Платона, Аристотеля стали для всіх поетів Греції IV-I ст. до. н. е абсолютними принципами чи навіть непорушними маніфестами й канонами навряд чи варто – все розвивалося значно складніше й багатозначніше, й настільки відмінно, що творцям і дослідникам грецької та пізнішої римської літератури довелося фактично все починати спочатку.

Так, Квінт Горацій Флакк у часи, коли вплив грецької літератури й драматургії й театру ще тільки розпочався, у праці «Про поетичне мистецтво» дещо по-іншому писав і про особливості поетики взагалі, і, зокрема, про поетику драматургії та жанру трагедії: «його «Поетичне мистецтво» не вкладається в жодні статичні схеми, це – втілення динамізму, химерного ходу думки...» [7, с.11]. Його роздуми про поетику п'єси взагалі, хоча саме питання та проблеми творення, вивчення творів для сценічного втілення знаходимо дуже мало. Однак, й цей автор висловив ряд важливих (з нашої точки зору) думок.

На думку авторів збірника літературознавчих праць «Поетика давньогрецької літератури» (1981), «до завершення еллінської класики відбулось фактично самовизначення літератури, яке оформилось у народженні поетики та риторики...» [11, с.3]. За такими трьома основними ознаками розпізнається поетика греків, на думку С. Аверенцова, наявність статичної концепції жанру, кодифікація ідеалу, який передається із покоління в покоління, владарювання розсудливості, тобто обмеженого раціоналізму.

Незалежно від античних мислителів проблеми поетики порушували й успішно вирішували у давній Індії, де на думку О. Галича, «теоретичні питання літератури та інших видів мистецтв... розглядалися не в філософських трактатах... а в численних поетиках, писаних санскритом» [5, с.23]. Індійська поетика зародилась близького три тисячі років, а вказівки на це містили праці індійських граматистів Паніні, Патанджалі. На жаль, їхні праці повністю не

збереглись, але найкраще еволюцію поглядів на поетику можна простежити у трактатах Дандіна.

Так, у VII столітті Дандін, автор однієї з перших праць класичної індійської поетики «Кавьядарша», почав розробляти таку своєрідну «теорію прикрашання» (аланкара-шастра) твору художньої літератури, яка сьогодні розглядається власне як галузь «літературознавства» взагалі про систему засобів. Дуже помітною особливістю давньоіндійських поетик є те, що в них зосереджувалась рідкісна (як на той час) увага на симптоматиці і способах вираження автором і персонажами їхніх переживань, а також тому, які переживання вони викликають у реципієнта при сприйманні художнього твору. Про це свідчить трактат «Дхваньялока» IX ст.

Отже, давньоіндійські поетики першого тисячоліття н. е., як і поетики античності розрізняли елементи синтагматичної мікропоетики, парадигматичної макропоетики та особливо поетики komponування, але все це майже повністю підпорядковувалося процесам авторської, персонажної рецепції, точніше – процесам породження в них необхідних авторові емоцій, настроїв, станів, почуттів і взагалі відповідного пафосу, усвідомлення ними реальної чи реально-сакральної дійсності.

Поетична система арабського світу, на думку О. Галича, «складалася з учення про класичне віршування, учення про поетичні фігури й тропіку» [4, 35]. Основна увага теоретиків арабської літератури була зосереджена також лише на жанрах поезії, а не прози і тим більше драми [4,38].

У добу Європейського Середньовіччя з'являється перший «паросток теоретичної поетики» [6, с.52] трактат Данте «Про народну мову». На думку автора праці «Досвід побудови середньовічної поетки» (1969-1971) П. Зюмтора, коли мова йде про поетику Середньовіччя, то слід пам'ятати, що «ми маємо справу не стільки із системою, а скільки з множинністю, в якій, не дивлячись на відносну однорідність, постійно відбуваються рухи» [6, с. 57]. Середньовічний слухач чекав від поетичного тексту не скільки повідомлення, скільки «певної «аудібельності» – такої якості, щоб при сприйнятті тексту виникав малюнок, що пестить слух» [6, с.143].

Пізніше проблеми поетики порушувалися й вирішувалися в працях М. Віда («Мистецтво поетики», 1527), П. ре Ронсара («Мистецтво поетичне», 1555), Ю. Скалігері («Сім книг поетики», 1561), Н. Буало («Поетичне мистецтво», 1674), Е. Тезауро («Підзорна труба Аристотеля», 1687) та в інших. Так, поетика М. Віда не лише «...наслідує поетику Горація» і «формулює канони виховання поета», як твердить Ю. Борев [1, с.314], а й уперше закладає праоснову того, що ми нині називаємо «рецептивною поетикою» – вона, дійсно вчить майбутнього митця не стільки як, а скоріше що саме «брати до серця» (сприймати) з навколишнього життя, оскільки людей цікавлять предмети, явища й процеси «незвичні», «хвилюючі» і такі, які збуджують уяву. Отже, нормативна поетика М. Віда вчила митця мистецтву художнього слова, вмінню бачити світ образним ще до написання твору.

У XVII-XVIII ст. «Поетика» Аристотеля в європейському літературознавстві, і зокрема, в італійському спричинила появу низки досліджень поетичного та драматичного мистецтва: праці Спероне Спероні «Діалог про мову», Джанбаттісти Чинтіо «Про мистецтво поезії», Антоніо Мінтурно «Про поета», Тріссіно «Поетика», Лодовико Кастельветро «Переклад і тлумачення «Поетики» Аристотеля», Франческо Патриці «Поетика» та інші. По-своєму інтерпретував «Поетику» Аристотеля іспанський драматург Лопе де Вега, який у трактаті «Про нове мистецтво писати комедії у наш час» (1609) по суті спростував класицистичну поетику драматургії. Так, наявність у назві його праці лексеми «нове» вказує на те, що цей літературознавчий трактат по суті є декларацією XVII століття у галузі поетики п'єси.

Драматург заперечував єдність жанрового стилю драми, єдність часу та єдність мовленнєвого вигляду драматичного твору. Лопе де Вега дав характеристику засобами і визнав їх «законними» для іспанської комедії (переклад О. Румера): «А я себя на всю страну ославил / Тем, что комедии писал без правил/ Кто пишет с соблюдением законов,/ На голод обречён и на бессловье / Нет нужды соблюдать границы суток / Хоть Аристотель их блюсти велит / Но мы уже нарушили законы, / Перемешав трагическую речь, / С комической и повседневной речью / В кротчайший строк пусть действие проходит» [13, с.94-95].

Нікола Буало-Депрео у трактаті «Поетичне мистецтво» (1674) запропонував «канонізувати» процес написання комедій і трагедій, і систему найважливіших вимог щодо його змісту та форми, а найголовніше – щодо його наставницько-виховних функцій. Він рекомендував дотримуватися усталених ще в античності і в ранньому Середньовіччі правил творчості письменника взагалі, про які йшла мова і в праці Ю. Скалігері «Сім книг поетики».

У цій праці Нікола Буало-Депрео і в працях його послідовників (Е. Тезауро та ін.) були сформовані чіткі уявлення про найважливіші складові форми п'єси (пролог, кілька актів та епілог тощо) та змісту (суспільно-історичний або ще вагоміший, суспільно-релігійний конфлікт чи систему конфліктів, обов'язкові й різко протиставлені характери героя та його антагоніста і протагоніста, обов'язкове торжество позитиву над негативом тощо); про обов'язкову «високість» трагедії та «низькість» комедії – про яскраво виражену ідейно-естетичну (в практиці написання творів драматургії все ще домінували такі жанрові визначення як «трагедія» і «комедія», а про драму, говорячи тодішнім терміном – «трагедокомедія» розмова ще тільки розпочиналася) та ідейно-етичну наснаженість п'єси.

А вже пізніше у 1753 році Ігнасіо де Лусан у своїй «Поетиці», аналізуючи природу драми та епосу, докоряв драматургам Іспанії XVII ст. за те, що вони порушили правила трьох єдностей і допускали жанрове взаємопроникнення. Але найбільше критикував Ігнасіо де Лусан такий жанр, як трагікомедія, оскільки її він вважав найбільшою потворою, яка не має права на розвиток та існування. Принципи поетики проголошені Ігнасіо де Лусаном літературознавці

охрестили «неокласичними», оскільки він сповідував поетику класицизму. Появу його «Поетики» спричинила хвилю дискусій.

Отже, можна твердити: первісні варіанти поетики твору художньої літератури і в античному світі, і на різних станах Європейського Середньовіччя, і навіть в епоху Відродження зводилися в основному до процесів виникнення потреб і задумів, але передовсім – до процесу написання твору саме цього виду мистецтва. Крім того, й абсолютна більшість самих творів, і більшість найвидатніших роздумів і праць про них писалися віршами, а тому про «мистецтво поетичне».

Таким чином, навіть роздуми, трактати й принципи поетики стали набирати характеру унормованої системи приписів, правил, канонів і навіть принципів суто класицистичного оцінювання творів митця слова (а, отже, й усвідомлення його здобутків).

Найцінніші в даному разі всі ці здобутки стародавніх поетик тим, що в них було зафіксовано поступовий, але дуже добре помітний процес дифеніціювання основних аспектів і факторів, компонентів і навіть елементів окремо змісту, і окремо форми твору, а також засобів і способів їх компонування. Тобто, вже тоді намітилися три основні тенденції осягнення поетики твору художньої літератури.

Відомо також, що саме в апогей «канонізування» і вимог до процесу написання творів літератури і способів та критеріїв їх оцінювання виникли й перші протести проти такого стану.

Так, одним із перших принципі нормативної поетики класицизму почав спростовувати Б. Фронтенель, котрий у «Рефлексіях з поетики», 1678 писав про те, що навчати митців слова, звичайно, необхідно, але «заганяти» їх назавжди і для всіх у надумані «рамки» не гоже.

У перехідну добу від класицизму до Просвітництва помітне місце мала праця Йогана Крістофа Готшеда «Досвід критичного мистецтва і поезії для німців» (1730), яка спиралась на «Поетичне мистецтво» Н. Буало. Керівна роль у розвитку літератури, на його думку, належить поезії, а ось від теорії драматичного мистецтва Йоган Готшед вимагав дотримання правил трьох єдностей, поділу жанрів драми на високі й низькі. Він стверджував, що монологам не місце на сцені, оскільки така форма мовлення дійової особи не дає можливість розкрити характер дійової особи [4, с.60].

Трактат «Про трагедію» засвідчив, що у центрі уваги його автора Д. Юма знаходиться поняття «естетичної насолоди». Він стверджував, що твір драматургії явище суперечливе, оскільки «з одного боку, це – витвір письменницької фантазії, а з іншого – вказівка на реальні події дійсності» [4,с.67].

Дені Дідро у трактаті «Про драматичну поезію» (1758) вважав, що немає необхідності дотримуватись в усьому правил поетики класицизму. Він вів мову про «середній жанр», тобто про п'єси із життя простих людей.

Пізніше Г.-Е.Лессінг у праці «Лаокоон, або про кордони живопису і поезії» (1762-1765) дав свої (досить своєрідні й принципово відмінні) розуміння поезії як «мистецтва більш діяльного за характером наслідування» [9, 381].

Особливо це стосується, на думку Г.-Е.Лессінга, саме віршованої літератури: «...поет турбується не тільки про те, щоб бути зрозумілим, зображення його повинні бути не тільки чіткі – цим задовольняється прозаїк. Поет прагне створити ідеї, які він збуджує в нас, настільки живими, щоб ми уявляємо ніби отримуємо дійсно чуттєві враження від зображуваних предметів, і в той же час забували про використання для цього слова. У цьому є вище поняття поетичного мистецтва» [9, с. 440].

Г.-Е. Лессінг не лише створив «нову теорію поезії, внісши в неї життя і розбивши мертву формалістику, яка до тих пір панувала» [9, с.554], – він ще й глибоко усвідомив найважливіші специфічні риси художньої літератури як виду мистецтва: «Задум поета здається нам набагато важчим, ніж його реалізація, оскільки виразити будь-що в граніті безкінечно важче, аніж виразити в слові» [9, с.422]; «чарівність є краса в русі, і тому зображення її більш доступне поетові, аніж живописцю» [9, с.460] – у митця слова фактично необмежені можливості творити, а тому вимагати від поета суворо дотримуватися тих канонів, що й від художника, нерозумно. Та й на людину (як на об'єкт зображення її в творі літератури) у Г.-Е. Лессінга з часом з'явився новий погляд: «Ще більше помилковим було б очікування й вимога від поета не лише моральної, але й фізичної досконалості його персонажа. Пом'якшене зображення бридоти – один із художніх прийомів» [9, с.495].

Такими ж розпорошеними були погляди на поетику італійців XVIII століття. Так, Лодовіко Антоніо Мураторі у праці «Про досконалу поезію» (1706) приділив увагу насолоді, яку отримує читач від прочитання твору. Джон Вінченцо Гравіна у трактаті «Про сутність поезії» (1708) обґрунтував права на існування художнього вимислу.

Таким чином, мова про поетику як систему не йшла у працях італійських дослідників зазначеного періоду, які, скоріш усього, йдучи услід за французькими мислителями, обирали предметом своїх досліджень ту проблему у галузі літературознавства, яка б відповідала б їхнім особистим інтересам. У працях українських мислителів XVIII століття намітилася тенденція до виокремлення поетики як складової частини літературознавства. Це поетики Ф. Прокоповича, І. Хмарного, М. Слотвінського, М. Довгалевського та ін.

Так, Ф. Прокопович уже в «Передмові» до його праці «Про поетичне мистецтво» (1706-1707) вказував на те, що поетика «дає настанови поетам», а наука про літературу взагалі здобуває ще й знання про поступ цього виду мистецтва тощо. Цей автор дав досить чисельні рекомендації, наприклад, щодо того, як підібрати назву трагедії та комедії. У праці «Про риторичне мистецтво» (1706) Ф. Прокопович уже не просто детально й конкретно розрізнув мисленнєво-мовні одиниці й конструкції («фігури»), а й акцентуючи увагу на тому, чому і як саме всі вони обов'язково несуть у собі додаткові (говорючи

сучасною термінологією «підтексти», «контекстні», «інтертекстуальні» та всілякі інші семантичні смислові «до», «пере», «недо» навантаження, семантичні «зрушення», «нашарування», «зміщення» тощо), твердив: «риторичні фігури» або «фігури слова» (тропи) – це такі «фігури думки», які справжнього значення, впливу й значимості набувають у мистецтві оратора, позаяк він не просто накладає свої вольові, чуттєво-емоційні, жестово-мімічні та всякі інші смисли, а й вибудовує їх або в чітких та суворих, або в свідомо алогічних конструкціях, інтонаціях, наголосах тощо.

Таким чином, на думку В. Маслюка, автори українських поетик XVII-XVIII ст., «ідучи за аристотелівським ученням про мистецтво як наслідування (відтворення) навколишнього світу, його краси і гармонії, дотримувались погляду, що об'єктом художньої творчості можуть бути як людські діяння, так і всі явища і речі оточуючої дійсності» [10,41]. В. Маслюк спостеріг також, що «комедія, за твердженнями тодішніх теоретиків, відрізняється від трагедії предметом, дійовими особами, стилем, емоціональністю і закінченням» [10, с.137], і відзначив, що на творчість давньоукраїнських авторів впливали не лише Аристотель та інші класицисти Європи, а й міркування про тропи та стилістичні фігури Георгія Хіровоска, вміщені в Ізборнику Святослава (1073). Тобто, саме в класицистичному вітчизняному літературознавстві вже намітилася й розробка конкретних поетик окремих жанрів художньої літератури взагалі й жанрів драматургії зокрема: А. Старновецький і М. Котозварський «*Liber artis poeticae*», Ф. Прокопович «*De arte poetica*», Г. Кониський «*Praecepta de arte poetica*» [10, с.136].

Тобто, першим і найпомітнішим висновком із здобутків дослідників літератури до кінця XVIII ст. є те, що більшість мислителів поетику розглядали в цілому як первісну (синкретичну) форму літературознавства. Здобутки фактично синкретично-практичної, а також теоретичної поетики (як складової літературознавства взагалі), зокрема класицизму, набирали навіть ознак окремої галузі цієї науки, але врешті-решт усі ці явища виявилися вже тоді сповна структурованим та диференційованим складовими тексту, змісту та композиції твору.

Таким чином, цей огляд праць, присвячених пошуку змісту поняття «поетика» ще на перших порах дав можливість з'ясувати передовсім те, як розвивалися первісні уявлення про поетику впродовж тисячоліть. Окрім найважливішого й поданого, можна додати ще й ряд інших, не менш вагомих висновків.

По-перше, одержавши назву від найпершого (а тому і найбільш «удосконаленого» чи «розробленого», з точки зору технології творчості, виду художньої літератури (від поезії)), назва «поетика» впродовж тисячоліть мала за основний об'єкт дослідження, перш за все, процес написання твору поезії, а не твір художньої літератури. Стародавні мислителі, класицисти XVII-XVIII ст. також говорили про процес написання твору, але на цей раз йшла мова про написання твору віршованого, і навіть пізніші дослідники літератури врешті-

решт вимушені були визнати той факт, що поезика вивчає систему засобів та прийомів і способів написання твору літератури; інтерпретацію деталей, елементів, компонентів та аспектів його змісту і форми, ознак та функцій, сутності, а також особливості творення в ньому художніх моделей, художніх образів, картин реального, вигаданого світу тощо.

По-друге, до такого розуміння й тлумачення поезики дослідники йшли не поступово, а в повній залежності від станів і змін у суспільній свідомості людей: у найдавніші часи (до н.е. і в перші її століття) поезика порушувала й вирішувала фактично всі проблеми художньої літератури як виду мистецтва, а тому й була майже «повним» синонімом поняття «літературознавство»; в епоху Середньовіччя погляди літературознавців стали сягати далеко за межі написання одного твору (аж до того, хто, коли і як саме надихає, детермінує, майстра слова на процес творення). А оскільки в центрі їхньої уваги все ще залишався твір цього виду мистецтва, то і мислителі Середньовіччя, і дослідники епохи Відродження та Просвітництва (з його класицизмом) канонізували передовсім процес написання і зміст та форму кожного окремого твору (а не творчого спадку митця чи групи письменників) – про стилі і стилістику мовлення й письма взагалі заговорили тільки в другій половині XVIII ст.

По-третє, літературознавці до XVIII століття порушували складні системи питань і проблем художньої літератури як виду мистецтва: від причин, умов і мотивів, засобів та способів написання твору і аж до того, яку суспільну роль має зіграти кожен окремий твір. Але й на цьому етапі увага дослідників, вочевидь, сконцентрована знову ж таки на засобах і способах написання окремих творів, на їхньому змісті, формах та особливо на функціях. Тобто поезика все ще залишалася тоді базою («фундаментом») для всього тодішнього літературознавства.

По-четверте, при всьому цьому аж до кінця XVIII ст. «розщеплення» поезики взагалі на будь-які окремі галузі ще не спостерігалось, лише іноді (в окремих «латиномовних поезиках») помічені спроби досліджувати в творі літератури і його майстерність («поетикальність»), тобто, якоюсь мірою – на «синтагматичній вісі», його зміст (лише «на зразок» сучасного «парадигматичного бачення») – все це помітно стане предметом дослідження уже в XIX і XX ст., коли за твори художньої літератури візьмуться етнологознавці, лінгвісти-теоретики, стилісти, психологи, естети й усі ті, котрі зацікавляться процесом творчості письменника та функціями художньої літератури в суспільстві взагалі.

Література

1. Антологія світової літературної-критичної думки XX ст./ За ред.. М.Зубрицької. – 2-е вид. видання. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с.
2. Аристотель. Сочинения: в 4 т. /Аристотель ; пер. с древнегреч. Общ ред.. А. И.Доватура. – Т. 4: Поэтика – М.: Мысль, 1983. – С. 645-680.

3. Веселовский А. Историческая поэтика /Александр Веселовский ; Вступ. ст. И. К. Горского ; Сост. коммент. В.В. Мочаловой – М. : Высшая школа, 1989. – 406 с.
4. Галич О. Історія літературознавства: в 2-х частинах /Олександр Галич – К. : Шлях, 2006. – Ч. I: Зарубіжне літературознавство: Підручник для філологічних спеціальностей. – 208 с.
5. Галич О. Історія літературознавства: в 2-х частинах / Олександр Галич — Луганськ СПД Рєзников, 2006. – Ч. II: Українське літературознавство: Підручник для філологічних спеціальностей. – 160 с.
6. Зюмтор П. Опыт построения средневековой поэтики / Поль Зюмтор; Пер. с фр. И.К.Став. – СПб. : Алтея, 2003. – 544 с.
7. Квінт Горацій Флакк Про поетичне мистецтво / Квінт Горацій Флакк ; переклад, передмова та примітки А.Содомори . – К. : Дніпро, 1982. – С.215-226.
8. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. ; авт.-уклад. Ю.І.Ковалів. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – Т.2. – 624 с.
9. Лессинг Г.-Э. Избранное /Г.-Э.Лессинг ; пер. с нем. ; вступ. статья и коммент. А. Гулыги. – М. : Худож. лит., 1980. – 574 с.
10. Маслюк В. Латиномовні поетики і риторики XVII – першої половини XVIII ст.. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні / Віталій Маслюк – К. : Наукова думка, 1983. – 234 с.
11. Поэтика Древнегреческой литературы / Отв. ред. С.С. Аверинцев. – М. : Наука, 1981. – 365 с.
12. Платон. Государство / Платон. Сочинения: В 3-х т.; пер. с древнегреч. под. общ. ред. А.Ф. Лосева и В.Асмуса. – М. : Мысль, 1971. – Т.3. – Ч.1. – С. 89-455.
13. Хрестоматия по западно-европейской литературе: Литература XVII века ; сост. Б. И. Пуршив. – М. : Государственное педагогическое издание министерства просвещения РСФСР, 1949. – 680 с.

Аннотация

В статье определены основные вопросы и проблемы поэтик различных эпох, особенно внимание, приковано к способам какими древние авторы поэтик осуществляли исследования важнейших аспектов произведений. Также проанализировано то, как древние литературоведы дифференцировали произведения литературы, определяли мастерство писателя, почему и как исследователи древности стали определять в каждом произведении содержание, форму, качества и функции, сущность целого произведения.

Ключевые слова: поэтика, литературоведение.

Анотація

У статті визначено основні питання й проблеми поетик різних епох, звернено увагу на те, якими способами (а може і методами) діяли (здійснювали пошуки) давні автори поетик, які найважливіші аспекти й особливості творчості і творів письменників вони вивчали, наскільки багатогранними й структурованими бачили первісні літературознавці і конкретні твори, чому, коли і як диференціювалося все багатство надбань майстрів художнього слова, чому й коли давні дослідники літератури стали достатньо чітко виокремлювати в кожному творі і в кожному літературному явищі їхні зміст, форми, ознаки, функції, сутність та цінність твору.

Ключові слова: поетика, літературознавство.

Summary

The article is devoted main questions and problem to study poetic different epoch; how method to work author ancient poetic; what important aspect and peculiarity work they study; way and when to differentiate trade writer; way and when ancient researcher literature to pick out in the literature phenomenon maintenance, form, essence and price work.

Key words: poetic, study of literature.